

ТИПОВІ ПОМИЛКИ ПРИ ВИКОРИСТАННІ МОВНИХ ЗАСОБІВ В ОБВИНУВАЛЬНОМУ ВИСНОВКУ

Зміцнення правової та конституційної основи держави неможливо без посилення ролі закону, реалізація якого знаходить своє відображення у правових актах. Акти правосуддя як певний вид процесуальних рішень набувають процесуальної форми у встановленому законом порядку. Неухильне дотримання вимог закону, що висуваються до форми та змісту процесуальних актів, є необхідною умовою встановлення істини у справі. Вивчаючи процесуальні документи, прокурор і суд мають можливість перевірити законність та обґрунтованість слідчих дій, які провадяться на стадії досудового розслідування. Порушення цих вимог тягне за собою також втрату актом свого юридичного значення. У багатьох випадках недотримання форми процесуальних актів робить їх спірними та є підставою до скасування процесуальних рішень. Крім того, форму складання кримінально-процесуальних актів слід розглядати як елемент юридичної техніки.

Обвинувальний висновок свідчить про закінчення досудового слідства і можливість вирішення прокурором питання щодо направлення справи до суду. У ньому викладається офіційна оцінка дій обвинуваченого, здійснюється публічне визначення юридично значущих елементів об'єктивної істини, обґрунтовуються висновки слідчого про винність обвинуваченого у вчиненні злочину, дається правова оцінка вчинених ним дій. Для забезпечення дотримання принципу презумпції невинуватості слідчий зобов'язаний у цьому акті чітко обґрунтувати і мотивувати свій висновок про необхідність притягнення особи до кримінальної відповідальності.

Низка вимог висувається до мови і стилю викладу матеріалу в обвинувальному висновку. У зв'язку з тим, що цей акт є документом, який публічно виголошується в залі суду, він має бути написаний чітко, просто, дохідливо, логічно і переконливо. У тексті обвинувального висновку слід

уникати будь-якої двозначності; він має бути викладений нескладними і недовгими фразами; які легко сприймаються; не треба зловживати складними спеціальними термінами, які для обвинуваченого, інших учасників процесу, присутніх у залі суду ускладнюють розуміння того, про що йде мова.

Нами розглянуто допущені слідчими принципові недоліки, які наносять значну шкоду обвинувальному висновку як документові, що характеризує і завершує проведене розслідування. До таких слід віднести:

а) поширеною помилкою є вживання таких фраз: *скоєння злочину підтверджується показами свідка, який показав слідує: ... – слід учинення злочину...показаннями свідка, який показав/вказав наступне: ...; список осіб, які підлягають виклику в судові засідання – слід список осіб, які підлягають виклику в судові засідання;*

б) однією з причин невинуватого збільшення обсягу обвинувального висновку є невміле цитування. Замість стислого викладу суті показань чи цитування невеликого фрагменту наводяться майже повністю всі показання допитаного, інколи навіть ті, що не мають прямого відношення до конкретного епізоду;

в) уживання російізмів: *займається торговою діяльністю від рос. торговой деятельностью – слід торгівельною, укр. займатися – загорятися, спалахувати; учетна документація направлена від рос. учетная – слід звітна; розслідуванням встановлено слідує; останній визвав міліцію від рос. вызвать – слід викликати; справка по кримінальній справі від рос. справка – слід довідка; список осіб, які підлягають виклику в судові засідання – від рос. вызов – слід виклик;*

г) уживання розмовно-просторічної лексики: *Саша щось психанув; рознесло від горілки ще дужче; її чоловік сказав, що він іде зараз здаватися; потім прийшла скоро і його забрали; почала чеплятися до його теці; пішли до сусіднього господарства у розвідку;*

г) уживання канцеляризмів: *наявна кримінальна справа порушена;*
д) уживання некодифікованих термінів: *скоєння злочину – слід вчинення/учинення злочину; за звинуваченням у вчиненні злочину – слід за обвинуваченням; згідно з заключенням експертизи – слід згідно з висновком експерта;*

е) багато помилок містять формулювання обвинувачення особи, що вчинила декілька злочинів: *... “На підставі викладеного гр. Ж. обвинувачується в тому, що він...; крім того, він...; а також він...; він же...; окрім сказаного він...”* тощо. Недолік у тому, що кожен епізод уводиться займенником *він*, та ще й у незадовільному словесному обробленні. Щоб уникнути цього і покращити формулювання, необхідно користуватися нумерацією

епізодів: *на підставі викладеного гр. Ж. обвинувачується в тому, що: 1)...2)...5)...7... тощо.* Займенник *він* не повинен уводитися в кожен епізод;

є) порушення *орфографічних норм* української літературної мови: у резолютивній частині – *обвинувачується в тому, що...; вчинений злочин; скоєня злочину; обвинувачується за Ч. 3 СТ. 101 КК України;*

ж) уживаються не загальноприйняті в українській мові *аббревіатури: автот. ГАЗ д.н. 013-61 МН (автомобіль, державний номер); міжрайпрокурор; прожс. у м. (проживає у місті);*

з) неправильне вживання *прийменника по: по місцю проживання, по місцю роботи* – слід за *місцем; по обвинуваченню в скоєнні злочину* – слід за *обвинуваченням у вчиненні злочину; по даному факту* була порушена *кримінальна справа* – слід за *цим фактом;*

и) уживання *фраз-лозунгів, критика очевидних аморальних вчинків обвинуваченого/них* – Зокрема, недоречним шаблоном багатьох обвинувальних висновків став вислів, що стосується обвинувачених, які були раніше засудженими: *“Не ставши на шлях виправлення і не зробивши для себе необхідних висновків, гр. П. знову вчинив злочин”.* Зрозуміло, що будь-який новий умисний злочин, учинений особою, що була раніше засудженою, безумовно свідчить, що ця особа не виправилась та “не зробила необхідних висновків”;

і) у словах пропущені літери: у словосполученні *допита як потерпіла* виникла двозначність (від слова *пити* – *допитий, допита*) – слід *допитана як потерпіла; він йому сазав, щоб сам ішов сюди та балаав з людьми, про те, ому він хоче; попереджені про непощення такої поведінки; будучи раніше судим;*

к) слова не роз'єднуються, надруковані/написані суцільно, між ними немає інтервалів: *воназразу впізнала.*

Як бачимо, за тим, наскільки змістовно, чітко, юридично грамотно складено обвинувальний висновок, можна із впевненістю судити про кваліфікацію та професійну підготовку його укладача.

Підводячи підсумки, необхідно зазначити, що кримінально-процесуальний закон у зв'язку з важливістю цього процесуального акта висуває певні вимоги до його складання: бути законним, юридично обґрунтованим, умотивованим, об'єктивним, своєчасним і справедливим, відповідати вимогам всебічності, повноти, бути логічним і послідовним, переконливим, чітким, точним, грамотним.

Необхідно зазначити, що складання процесуальних актів кримінального судочинства є творчим процесом. Їх неможливо створювати поспішливо, не подумавши, без належної підготовки. Якісний процесуальний акт

кримінального судочинства повинен володіти такими властивостями, як: суворота офіційності, мотивованість, точність, чіткість, зрозумілість тексту максимально більшому числу посадових осіб і суб'єктам кримінального процесу незалежно від їх освіти і професії, відсутність словесних надмірностей, загальнообов'язковість, повнота і конкретність правового регулювання, нормативність, ясність і доступність мови, точність, визначеність термінів і формулювань, логічна несуперечність процесуальних актів, ефективність, відповідність норм закономірностям і потребам суспільного розвитку.